

l. 1881 — 1884.) prišlo na svetlo več znanstvenih del in učnih knjig za srednje šole, kot preje v desetletjih.

Našteli smo nekaj zaslug za rajnega Cigaleta. Nikakor pa ne mislimo danes ocenjevati dolge vrste njegovih jezikoslovnih spisov, priobčenih v „Bčeli“, „Glasniku“ in „Novicah“, tudi ne naštevati njegovih šolskih knjig. Ocenili so njegova dela in podali dobro pisane življenjepise: L. Navratil v koledarji družbe sv. Mohorja za l. 1894., dr. D. Majaron v „Slovanu“ l. 1887., Marn v „Jezičniku“ l. 1890. itd

Iz črtic, ki smo jih podali, bode vsakemu jasno, da je rajni Cigale s svojim slovstvenim delovanjem res jeden izmed stebrov, ki nosijo duševni hram slovenskega naroda, hram omike in prosvete. Zato je bila srečna misel, proslaviti zaslužnega pisatelja, saj slava velja štiri-desetletnemu neumornemu književnemu delovanju in neomadeževanemu rodoljubu! Takih vedno delavnih rodoljubov potrebuje domovina; taki naj bodo uzor naši nadebudni mladini. — Močnik in Cigale bodita uzor tudi nam slovenskim učiteljem! Zato kličemo: Slava Močnikovemu in Cigaletovemu spominu!

Čemu in kako naj se pri šolski mladini vzbuja veselje do varčnosti?

(Konferenčno poročilo.)

Štem, da razširja kdo duha varčnosti v delavskem stanu, deluje skor najuspešneje na to, da bi zboljšal gmotni položaj onega človeškega stanu, ki je vsekako in neprerekano še vedno najštevilnejši, nasprotno pa gmotno najmanj oblagodarjen. Da je pa zboljšanje usode tega najštevilnejšega človeškega stanu jedna onih glavnih nalog, ki jih ima 19. stoletje rešiti, to dokazuje zgodovina sedanjih dni in sicer povesod.

Ogromna večina človeštva ne uživa drugega pouka, nego onega v ljudski šoli. Iz tega jasno sledi, da leži prihodnost človeštva kar največ v rokah ljudskega učitelja.

Učitelji niso samo vrtnarji, ki vcepljajo v otroška srca mladike duševnega in nravnega napredka, oni imajo tudi poklic, razsvetliti delavski stan s tem, da že delavčevega otroka začne učiti, da je odvisna usoda njegova jedino le od njega samega, da more in mora zadobiti sredstva, s katerimi mu je možno duha in telo vzgajati in si premoženje, da celó bogastvo pridobiti, ako se vadi v varčnosti, katero mora učitelj otroku vcepiti in jo gojiti, zlasti pa v šoli vedno nanjo opozarjati in jo vaditi.

Menda nikdo ne bode trdil, da varčnost ni nikaka čednost. Ako poveš otroku, naj hrani tiste male krajcarje, ki jih slučajno dobi ali

tudi zasluži, se pravi to, učiti ga, naj si utrga kako veselje, zabavo, naj se ustavi kaki trmi in naj si naloži prostovoljno kak zdržek.

Ni-li to že začetek samozatajevanja, požrtvovalnosti in udanosti? In tudi tako premagovanje ni brez vžitka, kajti vsaka minula slast, katere si se mirno, radovoljno zdržal, rodi ti v srcu veselje, za katero ti ne bode nikdar žal. Vsaka taka radost pa nam olajšuje tudi nadaljne težave.

Kreposti vcepljajo se z navado; zakaj bi torej ne privajali otrok varčnosti, kakor jih privajamo pokorščini? — Ako hočemo štediti, moramo svoje želje brzdati, in vsa varčnost, katero gojimo stalno, je zmaga, zmaga nad kako slabo strastjo. V tem smislu je torej varčnost — začetek kreposti.

Mnogo delodajalcev n. pr. je že delalo poskuse, da bi uveli med svoje delavce varčnost, toda njihovo prizadevanje ni obrodilo zaželjenega sadú. Zakaj pač ne? Ker se ravno ti delavci, ko so bili še otroci in pohajali šolo, niso privadili hraniti in ker jim v šoli niso vzbudili duha varčnosti. Začeti se mora z varčnostjo torej že v ljudski šoli.

Toda ugovarjati nam utegne kdo, da otroci, zapustivši šolo, ne bodo vztrajali v varčnosti. Drugi zopet, ki so varčnosti in njenemu sistemu a priori nasprotniki, trdijo bodo nemara, da je varčnost v šoli umetno in nekako prisiljeno vzbujena in vzrejena in torej v svojem uspehu povsem iluzoriška.

Toda temu ni takó. Resnica je, in temu sem se prepričal tudi sam, da se v obče nadaljuje varčnost. Mnogo slučajev, ki sem jih sam doživel, potrjuje me v tem:

Poznam n. pr. mlado delavko, ki je zapustivši šolo, zvesto vstrajala v varčnosti, kateri se je v ljudski šoli priučila. Vsako drugo nedeljo je nesla jeden goldinar v poštno hranilnico in to celó zoper voljo svoje matere — uboge udove. Kolikokrat se pa zgodi, da zmanjka slučajno dela, in to zlasti v industrijskih krajih. Takó se je zgodilo tudi tej delavki. Mati toži in tarna, da bo sedaj treba od hiše do hiše kruha prositi. „Ne, mati“, odgovori tolažeč jo hči, „tega Vam ni treba; v poštni hranilnici imam že 50 gld., to bo zadoščalo za precej tednov. Ako obrneve ta denar le za najpotrebnejše izdatke, moreve nekaj časa brez skrbi živeti; sploh pa dobim dotlej že davno dela!“

Zagledavši toliko prihranjenega denarja, zajoče mati same radosti in blagoslavlja one, ki so vpeljali varčnost v šolo.

Koncem septembra minulega leta pride k meni črevljarski pomočnik, ki je bil vzet v vojake, da bi se poslovil. Odhajajoč reče mi sledeče besede:

„Gospod vodja, še enkrat se Vam prav prisrčno zahvaljujem, da ste nas v šoli tako često na varčnost opozarjali. Ko ste me izpustili iz šole, nadaljeval sem hranjevanje in vložil pri vsaki ugodni priliki

kaj malega v hranilnico. Danes pa sem prejel na pošti 65 gl. Kakó prav mi pride sedaj ta denar, ker bi od svojih revnih roditeljev itak ne prejel niti krajcarja.*

To je bilo zame veselje, za mladeniča pa velika tolažba!

Na varčnost moramo torej v šoli pri vsaki le količkaj ugodni priliki opozarjati; vprašujmo vedno otroke, kaj da je varčnost, in čemu moramo hranjevati. Izborna sredstvo je tudi razpravljati o varčnosti kot predmetu pismenih nalog, bodi si že radi spisja, ali tudi radi računstva, in sicer ne samo jedne naloge, temveč toliko, da postane ideja varčnosti navada in da preide slednja v meso in kri učencev.

Seveda bi bilo dobro, da bi si omislil najprej učitelj sam hranilnično knjižico. Malo uspeha ima poduk, ki se ne naslanja na izgled. Verba movent, exempla trahunt.

Žalibog se nahajajo še učitelji, ki še niso preverjeni o dobroti in koristi, ki jo imamo od varčnosti, recimo odkritosrčno, ki še niso preverjeni o tem, da je treba vcepiti in vzgajati v otrocih varčnost.

Ako stoji učitelj na vrhuncu svete svoje misije, ohrani si vsekako tudi upliv na one učence, kateri zapuščajo šolo, ali so jo že zapustili; ti bodo gotovo vstrajno ubogali njegov svét. Učitelji morajo otroke ljubiti, otroci pa jim bodo povračevali isto ljubezen, s katero ljubijo svoje stariše. Mi učitelji moramo biti prešinjani in svesti si velike svoje naloge in moramo to nalogo brez prenehanja in neumorno izvrševati; največjo srečo najdemo v tem, kajti prava notranja sreča — zunanja je šestokrat le slučaj — obstoji v zvestem in natančnem izpolnjevanji svojih dolžnosti in kdo — vprašam Vas — ima slajše dolžnosti, nego-li ravno mi — učitelji?!

Vsako leto sede v šolske klopi nova generacija. Ljubimo te otroke, učimo jih varčnimi biti in plačilo za to nam gotovo ne uide.

Ako storimo vse, kar je mogoče, osvedočimo se prej ali slej, da je naš trud oblagodarjen nad naše nadeje; dosegli bodemo mnogo mnogo več, kakor smo želeli.

Častiti tovariši in tovarišice, predmet, o katerem sem si usojal govoriti danes, je važen dovolj, da more obrniti náse vso našo pozornost; naš prvi poklic je namreč, zatreti popolnoma vsako slabo nagnenje, ki postane prelahko strast in katera ugonobi potem kakor razjedajoč strup marsikatero nadepolno eksistenco; poklicani smo z razumnim podukom ustvariti ono trdno podlago, na kateri se more z gotovostjo ustanoviti vsaka stroka človeške delavnosti in na kateri podlagi morejo potem vzrasti naši ljubi domovini, naši veliki Avstriji državljani, ki bodo v slavo in čast in kateri se v sedanjih resnih časih, ki preté državi, skažejo v resnici kot pravi možje!

Jos. Kragl.